

Tu paralýzu vládnutí zavinili státní zástupci

O NEOPRÁVNĚNÉM STÍHÁNÍ LOKÁLNÍCH POLITIKŮ
HOVOŘÍ ADVOKÁT **PETR TOMAN**

DANIEL KAISER

Na poslední schůzi Poslanecká sněmovna odmítla vydat policii dva poslance – bývalého primátora Prahy Bohuslava Svobodu (ODS), obviněného v kauze Opencard, a Pavla Růžičku (ANO), který byl radním v Postoloprtech a policie ho spolu s dalšími radními stíhá za prodej obecního majetku. Lidovec Marek Výborný ve sněmovní rozpravě mluvil o „protikorupční hysterii“, Miroslav Kalousek z TOP 09 dokonce o „velké protikorupční revoluci“. Ke kritice orgánů činných v trestním řízení se přidal i prezident Miloš Zeman, který sám ještě před pěti lety ospravedlňoval Rusnokovu úřednickou vládu nutností chránit je před vyšetřovanými politiky. Mění se pomalu společenská nálada, ukazuje se, že to, co „orgány“ rozjely před osmi devíti lety, nevedlo k pozatýkání zločinců v politice, ale spíš ke kriminalizaci politiky? Petr Toman je ve vedení Unie obhájců ČR, která na důkaz této hypotézy disponuje čerstvou analýzou trestních stíhání komunálních politiků.

Jaký průběh na komunální úrovni to mohutné tažení vyšetřovacích orgánů proti politikům mělo?

Sestavili jsme grafy (viz str. 16), ze kterých vidíte postupný nárůst nově otevřených kauz po roce 2010 – a v letech 2013 a 2014 dokonce prudký nárůst. Tehdy přišla kriminalizace politiky ve velkém. Posléze se i díky Unii obhájců o věci začalo mluvit, pořádaly se konference, semináře v Senátu. Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman reagoval, že prý se žádá velká kriminalizace zastupitelů nekoná, ale nebyla to pravda. Náš graf jasně ukazuje, že v letech 2013 a 2014 stoupl počet nově obviněných zastupitelů o 300 %. Až později, od roku 2015, počet nových stíhání klesl a do roku 2017 jsme se vrátili na klasická čísla. Pro mě jasný důkaz, že mluvit o celé věci veřejně se vyplatilo.

Takže orgány si uvědomily chybu a potichu, aby neztratily tvář, změnily kurz?

Myslím, že ano. Pro spravedlnost musím říct, že důvodů pro pokles nových stíhání bude víc. Zastupitelé si začali dávat pozor, začali kolem sebe vytvářet papírové hradby, zadávat víc posudků. A loni parlament dokonce novelizoval zákon o obcích, kde výslovně uvedl, že v obcích není primární dosahovat zisku, že může vzniknout i ztráta, pakliže je odůvodněná jiným zájmem obce. I tady bych řekl, že Unie obhájců svou osvětovou prací přispěla ke změně. Celkově mám dojem, že společenská atmosféra se otáčí, jen ty ztracené politické kariéry a poničené životy zastupitelům a jejich rodinám už nikdo nenahradí.

Nárůst trestních stíhání v letech 2013 a 2014 by sám o sobě znamenal, že policie víc pracuje. Jak úspěšné byly ty kauzy u soudů?

Evidujeme 93 trestních řízení proti 357 obviněným zastupitelům. Z těch 93 řízení bylo už 67 pravomocně ukončeno, proti 181 z 357 zastupitelů. Včetně případů, kde bylo přímé podezření na úplatky, bylo u 85 procent obviněných zastupitelů nakonec stíhání ukončeno. Buď bylo zastaveno řízení, ještě než se dostalo k soudu, nebo potom skončilo u soudu zproštěním. Pětaosmdesát procent nevinných stíhaných je strašně moc. Pokud odečteme případy korupce, je to 88 procent. Devět z deseti lidí v tomto typu trestního stíhání bylo stíháno neoprávněně. Strašné číslo. Když nebudeme sledovat počet zastupitelů, ale trestní řízení jako taková, je míra zproštění nebo zastavení nižší, 65 procent, ale i tak jsme na dvou třetinách všech řízení, což je pořád ještě neúnosně moc. Zákon je jako hůl, můžete se o něj buď opřít, nebo s ním někoho můžete zmlátit. A prostě někdy před pěti lety orgány činné v trestním řízení vzaly zákony a začaly s nimi mlátit politiky po hlavě.

Co vám prudký nárůst z let 2013 a 2014 o státních zástupcích prozrazuje? Jsou ti lidé opravdu tak ovlivnitelní společenskou, mediální poptávkou?

Foto: Jan Zatorsky

**ZASTUPITELSTVA,
SPÍŠE BYCH MĚL
ŘÍCI ZASTUPITELÉ,
UŽ SAMA TÉMĚŘ
NEROZHODUJÍ.**

**ZADÁVAJÍ SI EXTERNÍ
POSUDKY, OBRACEJÍ
SE NA ADVOKÁTY,
ZNALCE, AUDITORY
A JINÉ PORADCE.**

Jiné vysvětlení nemám. Rok 2013 je rokem razie na Úřadu vlády, že. Fakt je, že tehdy k radikalizaci přispěl i Nejvyšší soud, když v kauze 22 zastupitelů Liberce, kteří prodávali obecní pozemek – velmi často jde v těchto kauzách o prodej obecního majetku – rozhodl, že stíhání mohou být všichni zastupitelé, kteří hlasovali pro. Do té doby byli stíhání jen ti, kdo smlouvu podepsali, nejčastěji starostové. Možná jste si všiml, že před pár týdny byli Liberečtí osvobozeni.

Pavel Zeman už někdy před třemi lety argumentoval, že v absolutních číslech zastupitelů a trestních stíhání to číslo není nijak významné.

V tom případě neuvážil, jaký to jejich tažení mělo a má ohromný dopad na obecní zastupitelstva. Myslím, že zejména kauza Opencard, ta je z roku 2013, působila jako bomba napříč celou republikou. Já bych naopak řekl, že ta čísla vysvětlují současný stav obecní politiky u nás. Objíždím obce, přednáším zastupitelům a vidím, jak moc jsou vystrašení. A naštvaní. Ti lidé při nejlepší vůli nevědí, co mají z právního hlediska udělat, aby nešli sedět. Spousta schopných a chytrých lidí nechce kandidovat a říkají: Já se nechci nechat zavřít. Zastupitelstva, spíše bych měl říci zastupitelé, už sama téměř nerozhodují. Zadávají si externí posudky, obracejí se na advokáty, znalce, auditory a jiné poradce. Kdo potom skutečně rozhoduje? Zastupitel, znalec, advokát? Dokonce hlasují tajně, aby se nedalo zjistit, kdo jak hlasoval. Octli se v nedůstojném postavení. Ohromně se rozměnila rozhodovací pravomoc. Každé rozhodnutí se oddaluje. Ten alibismus navíc stojí peníze, posudky samozřejmě nejsou zadarmo. Došli jsme do extrému, protože pokaždé, když vznikne nějaká škoda, vždycky najdete nějakou zákonnou povinnost, kterou zastupitel porušil. Ale počet zákonů, které vám stanovují povinnosti, bobtná. Bobtná tak, že už nikdo nestíhá své povinnosti sledovat. Nadto se mnohé povinnosti vzájemně vylučují. Všechno se znepřehledňuje a současně zpříšňuje.

Mohl byste dát konkrétní příklad?

Nejčastěji jsou zastupitelé stíhání pro trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku. Původně to byl úmyslný trestný čin. Jenomže pak vznikaly obcím škody a nikdo za to nebyl potrestán. Hledal se viník. V roce 2000 byl zaveden nový trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti. V roce 2009 se vědomá nedbalost ještě rozšířila na hrubou nedbalost. Takže dnes je zastupitel trestně odpovědný, i když vůbec neví, že by něco porušoval, ale vědět to měl a mohl. Vysvětlí mu to státní zástupce, který nikdy nic neřídil, a se suverénní generála po bitvě ví, co tehdy měl nebo neměl udělat. A zahájí trestní stíhání. Ale takhle se přece

nedá řídit obec, město ani firma. Zastupitelé se své obci věnují ve volném čase, zadarmo a při většině rozhodování zcela mimo svou odbornost. Pokud je budeme stíhat, nutit je platit si ze svých peněz advokáty a znalecké posudky pro svoji obhajobu, pak by fakt bylo nejlepší, aby obec řídil okresní státní zástupce.

Jakou úlohu tu sehrál zákon o zadávání veřejných zakázek, razantně zpřísněný za Nečasovy vlády?

Je to jeden z nejhorších zákonů mezi mnoha špatnými. Podepsal se i na pražské kauze Opencard, kde obhájí bývalého primátora Svobodu. On a další pražští radní se v roce 2012 ocitli v situaci, kterou nezpůsobili. Milion Pražanů využívalo kartu Opencard, firma Haguess jako jediná měla zdrojové kódy k informačnímu systému a byla jediná oprávněna celý systém spravovat. Hrozila, že ho zastaví. Praha už do Opencard vložila miliardu. Primátor a radní stáli před rozhodnutím: buď tu miliardu vyhodit z okna, anebo dál na přechodnou dobu spolupracovat s Haguessem. Rozhodli se tu miliardu z okna nevyhodit. Státní zástupkyně je obvinila, že nepostupovali v souladu se zákonem o zadávání veřejných zakázek. Přitom postupovali podle doporučení advokátů, kteří jim tvrdili opak. Adriana Krnáčová s novými radními zvolili druhou cestu a miliardu za Opencard vyhodili z okna. Začali dělat Lítačku.

Primátorka Krnáčová se evidentně nechtěla dostat do vězení.

Já se jí nedivím. Postup podle zákona vedl ke ztrátě miliardy korun, snaha miliardu ušetřit k trestnímu postihu.

Vidíte souvislost mezi Opencard, stíháním úředníků a pražských politiků a tím, jak magistrát přestal investovat, Praha je v rozkladu, nestaví se, drasticky stoupají pronájmy?

Nepochybně. Je to paralýza vládnutí.

Do jaké míry za kriminalizaci politiky a paralýzu vládnutí mohou špičky státních zastupitelství: Pavel Zeman, Lenka Bradáčová, Ivo Ištvan?

Systémově vzato svůj díl odpovědnosti určitě nesou. Pokud státní zastupitelství poukazuje na pracovaný systém dozoru, vnitřního dohledu a vnějšího dohledu, včetně dohledu nad dohledem, pokud má nejvyšší státní zástupce pravomoc vydávat sjednocující stanoviska, tak proč to nedělá? On jediný je schopen dát trestnímu postihu zastupitelů reálné mantinely. Zaplat pánbůh zafungovaly alespoň soudy, které zastupitele začaly zprošťovat, ale ty případy k soudům vůbec neměly dojít. Z toho viním Pavla

Zemana a potažmo Iva Ištvana nebo Lenku Bradáčovou, potažmo šéfy krajských zastupitelstev. Neříkejte mně, že když v Ostravici, okres Frýdek-Místek, probíhá několik let absurdní trestní řízení kvůli pokusu trestného činu, při němž sice nevznikla, ale hrozila vzniknout škoda 25 200 korun, že ta nesmyslnost trestního řízení nějakého vyššího státního zástupce neměla trknout.

O co v tom případě šlo?

Ostravice měla auditora, který jí zajišťoval audit a účetní služby za 25 200 korun každý rok. V roce 2011, někdy v červnu, kraj obci nabídl: My vám ten audit uděláme zadarmo. Zastupitelstvo s tím souhlasilo, ale nezohlednilo, že smlouva s auditorem na rok 2011 je už uzavřená a práce více než z poloviny odvedeny. Rada si tedy nechala udělat právní rozbor, který jí doporučil postupovat podle usnesení zastupitelstva až od dalšího roku. Opozice si stěžovala na krajský úřad, načež obec pod jeho tlakem smlouvu s auditorem zrušila a audit jí zadarmo udělal kraj. A státní zástupce začal starostu a další čtyři radní stíhat za pokus trestného činu. Přitom hranice trestní odpovědnosti je 25 000 korun. Oni auditorovi bohužel chtěli dát o 200 korun víc. Škoda nevznikla, přesto se rozjela soudní mašinerie. Nálezací soud nejprve zastavil trestní řízení, státní zástupce se odvolal a odvolací soud rozhodnutí zrušil. Následně okresní soud obžalované zprostil obžaloby. Státní zástupce se ale opět odvolal a teprve potom krajský soud zamítl jeho odvolání. Celé trestní řízení se bez odpovídajícího zájmu nadřízených konkrétního státního zástupce táhlo čtyři roky.

Konkrétní státní zástupce za to neponese odpovědnost?

Ne. On měl přece jen odlišný právní názor, myslel si, že to je trestné chování, a nakonec se ukázalo, že není. Dnes jsou státní zástupci exkluzivní skupinou

osob s minimální odpovědností ve srovnání s kýmkoli jiným v naší republice. Po určitou dobu odpovídají kárně, stíhat se mohou pouze navzájem, náhradu škody po nich v podstatě nemůžete uplatňovat.

Jsou Zeman, Bradáčová, Ištvan zralí na odvolání?

Nechci se k tomu vyjadřovat, nejsem ministr spravedlnosti ani vláda, kteří to mají v gesci. Jsem advokát. V trestních řízeních stojím na opačné straně než státní zástupci a tak, jak oni kritizují nás obhájce, my kritizujeme je. S jedním rozdílem: my je nemůžeme stíhat, zatímco oni nás ano. Každopádně jsem přesvědčen, že v případě zastupitelů mohli a měli udělat mnohem víc. Ale co s tím teď? Každý z nich je dnes reálně nedotknutelný. V čele vlády stojí obviněný premiér a považují za naprosto vyloučené, aby vláda v čele s obviněným premiérem odvolala šéfy státních zástupců, kteří ho stíhají. To by způsobilo nepředstavitelný poprask. Kdybych hledal kořeny tohoto stavu, dojdou až někde do roku 2011, kdy byla v důsledku kauzy Jiřího Čunka odvolána Renata Vesecká a na její místo usedl Pavel Zeman. To i přesto, že byl tehdejší postup Nejvyššího státního zastupitelství – odebrání kauzy Jiřího Čunka Krajskému státnímu zastupitelství v Ostravě a předání do Jihlavy – naprosto legální. Krátce nato, v roce 2013, byl zásah na Úřadu vlády a byli nezákonně uvězněni tři poslanci, aniž nejvyšší státní zástupce Zeman jakkoli zasáhl. Tento stav byl umocněn v loňském roce, kdy se stal předsedou vlády obviněný Andrej Babiš. Za žádného nejvyššího státního zástupce před Pavlem Zemanem nebyli obviněni dva premiéři včetně jejich rodinných příslušníků. V takové situaci je nejvyšší státní zástupce fakticky zcela neodvolatelný. Kdyby to chtěla Babišova vláda z jakéhokoli důvodu udělat, vypadalo by to blbě. Odstraňují bojovníka s korupcí! Já tím Pavla Zemana vůbec nehodnotím, jen říkám, že stav, kdy v čele státní instituce stojí neodvolatelný člověk, prostě není zdravý. ■

PETR TOMAN

známou advokátní kancelář. Je členem prezidia Unie obhájců. V roce 2005 byl Toman zvolen právníkem roku. Je ženatý, má dvě dcery a syna.

**V ČELE VLÁDY
STOJÍ OBVINĚNÝ
PREMIÉR A POVAŽUJI
ZA NAPROSTO
VYLOUČENÉ, ABY
VLÁDA V ČELE
S OBVINĚNÝM
PREMIÉREM
ODVOLALA ŠÉFY
STÁTNÍCH ZÁSTUPCŮ,
KTERÍ HO STÍHAJÍ.**

Vystudoval práva v Brně, advokátem je od roku 1987. Po revoluci byl dva roky poslancem Federálního shromáždění za OF a později ODS, jejímž členem je stále. Dnes má s dalším bývalým poslancem Stanislavem Devátým